

14 A bírák és az állam politikai szervei

Tom Hickey

Bevezetés

6Az ír alkotmány cikke három államszervet említ, és a hatalmi ágak szétválasztását az ír alkotmányos rend egyik eszményképeként tartja számon. A cikk előírja:

1. A kormányzat minden hatalma, a törvényhozó, végrehajtó és bírói hatalom, Isten alatt a néptől származik...
2. Ezeket a kormányzati hatásköröket csak az ezen Alkotmány által létrehozott állami szervek gyakorolhatják, illetve azok felhatalmazása alapján.

Az Alkotmány hátralévő részének nagy részét az e három szerv által élvezett hatáskörök kifejtésének szenteli. A 15-27. cikkek a kétkamarás parlamentre, az Oireachtasra vonatkoznak. A 28. cikk a kormányra vonatkozik, amely az Oireachtas tagjaiból áll, és az alsóháznak, a Dáil Éireann-nak tartozik felelősséggel. A cikk előírja³⁴, hogy az igazságszolgáltatást a törvény által létrehozott bíróságok bírái végzik. Bár az alkotmány így látszólag háromoldalú kormányzati rendszert hoz létre, az alkotmányos struktúra alapvetően inkább kétoldalúként értelmezhető (Doyle, 2018: 19). A pártrendszer fegyelme általában lehetővé teszi a kormány számára, hogy ellenőrizze a parlamentet, így a hatalom kritikus megosztása alkotmányos szempontból az egyfelől a politikai szervek - a kormány és az általa irányítani igyekvő Oireachtas -, másfelől az igazságszolgáltatási szerv közötti megosztás. Ebben a fejezetben ezt a kapcsolatot, illetve annak egyes aspektusait kell megvizsgálni. (Lásd még MacCarthaigh és Martin fejezeteit ebben a kötetben).

E kapcsolat megértéséhez fontos, hogy megértsük az Alkotmány által a bíróságokra ruházott hatáskör jellegét és mértékét. A 34. cikk a Legfelsőbb Bíróságot "teljes körű eredeti joghatósággal és hatáskörrel ruházza fel minden olyan ügy eldöntésére, amelyben

jogi vagy ténybeli kérdések", és úgy rendelkezik, hogy hatásköre kiterjed bármely jogszabály alkotmányos érvényességének kérdésére. A továbbiakban megállapítja, hogy a legfelsőbb fellebbviteli bíróság, a Legfelsőbb Bíróság határozatai "minden esetben véglegesek és véglegesek". Az ír felsőbb bíróságok bírái tehát hatáskörrel rendelkeznek az Alkotmány értelmének meghatározására, amennyiben ez az értelem peres eljárás tárgyává válik.

Gyakran - mint az ebben a fejezetben vizsgált esetekben - az ilyen jogviták az egyik politikai szerv hatáskörének jellegét és terjedelmét érintik. Ez azt jelenti, hogy a bírák meghatározzák e szervek hatáskörének határait, és ennek révén saját hatalmuk határait is (Fennelly, 2018: 45). Vagyis például annak megállapításával, hogy valami nem tartozik a kormány hatáskörébe, a bírák meghatározzák - vagy talán feltételezik -, hogy az ő hatáskörükben van annak megállapítása, hogy valami nem tartozik a kormány hatáskörébe. Ezt az elrendezést az alkotmánytudósok jellemzően Alexander Hamilton *78. számú föderalista* művében kifejtett indoklására hivatkozva védik: a többi hatalmi ággal ellentétben a bírói hatalomnak "nincs befolyása sem a kardra, sem a pénztárcára". Így ez a "legkevésbé veszélyes ág", és így a legkevésbé alkalmatlan e hatalom gyakorlására.

Amint azt e fejezet során látni fogjuk, ezekben az esetekben általában mindkét oldalról vitatható, hogy az Alkotmányt úgy kell-e értelmezni, hogy az adott hatáskört az azt igénylő szervre ruházza. Általában az a helyzet, hogy a kérdés szempontjából különböző alkotmányos rendelkezések relevánsak (nem is beszélve más jogi rendelkezésekről és normákról). Néha ezek a rendelkezések különböző irányokba húznak. És általában homályosak lesznek, ahogyan a peres eljárásokban vitatott alkotmányos rendelkezések általában azok. Így azokban az esetekben, amikor a bírák valóban közbelépnek, hogy megakadályozzák egy politikai szervet abban, hogy valamit tegyen, vitatható lesz, hogy jogszerűen gyakorolják-e alkotmányos hatáskörüket, vagy túllépik azt.

Ez azt jelenti, hogy a bírának az alkotmányos rendszerben betöltött saját szerepükről alkotott felfogása a gyakorlatban igen fontossá válik. A tudomány által bemutatott általános kép az, hogy az államalapítás óta három korszak volt e tekintetben. A Szabad Állam Alkotmányának életében (1922-1937) és a jelenlegi Alkotmány első évtizedeiben az ír bírák inkább a mechanikus

formalizmus az alkotmányértelmezésben. A hatvanas évek közepétől egészen körülbelül az 1960-as évekig a tágabb megközelítést részesítették 1990előnyben. Ezután visszahúzódtak egy "technokrata" módba, amely mellett azóta is elkötelezettek (Doyle, 2018: 20). Az ezt a mintát bemutató, főként nem empirikus kutatások általában a szociális jogalkotás bizonyos jogalapú kihívásaira összpontosítanak ezekben az időszakokban. Ez más területeken is megfigyelhető, többek között a büntetőeljárás tekintetében. És nagyjából igazolja a létező empirikus ösztöndíj, bár az ilyen jellegű ösztöndíj kevés a területen (lásd Hogan et al., 2015, Elgie et al., 2018).

Az ebben a fejezetben vizsgált alkotmányjogi területen azonban nem ilyen egyértelmű a helyzet. Amint látni fogjuk, a bíróságok az elmúlt két évtized során éppúgy jelentős döntéseket hoztak a politikai szervekkel szemben, mint az ír alkotmánybíráskodás középkorában. Sőt, míg a korábbi évtizedek néhány jelentős ügyében a Legfelsőbb Bíróság megosztott volt a kulcskérdésben, addig néhány közelmúltbeli ügyben egyöntetűen a politikai szerv elleni beavatkozás mellett foglalt állást. Hasonlítsa össze az alábbiakban vizsgált néhány ügy megosztottságát: a *Crotty kontra An Taoiseach* (1987) ügyben a Bíróság 3-2 arányban megosztott, és végül a kormány elleni bírósági beavatkozás mellett döntött,¹ szemben az *Angela Kerins* (2019) ügyben hozott 7-0 arányú, az Oireachtas elleni beavatkozást támogató döntéssel.²

E fejezet célja, hogy általános képet adjon az ír bírák előtt álló dilemmákról és az ír bírák által az állam politikai szerveinek hatáskörét érintő kihívások során alkalmazott megközelítésekről. Ahelyett, hogy a joggyakorlat egészét vizsgálná, inkább néhány esetre összpontosít. Ezeket olyan szempontok alapján választja ki, mint például i) az, hogy mennyire jelentenek újszerű eltérést az alkotmányos elvek e területén, és ii) konkrét jelentőségük az ír politika egyes aspektusai szempontjából. A fejezet négy részből áll, beleértve ezt a Bevezetést is. A következő rész három olyan ügy releváns szempontjait ismerteti, amelyekben a bíróságok az Oireachtas hatáskörének terjedelméről döntöttek: *In re Haughey* (1971), *Abbeylara*³ és⁴ a fent említett *Angela Kerins*. A következő rész ugyanezt teszi két olyan ügy tekintetében, amelyben a bíróságok a kormány hatáskörének terjedelméről döntöttek: a fent említett *Crotty* és a

¹ [1987] IR 713.

² *Kerins kontra McGuinness* [2019] IESC 11.

³ [1971] 1 IR 217.

⁴ Az "Abbeylara" a *Maguire kontra Ardagh* [2002] 1 IR 385 ügyben használt közkeletű elnevezés.

Pringle kontra Írország kormánya (2012).⁵ Az utolsó rész szélesebb körű elemzést kínál.

Az Oireachtas igazságügyi felügyelete

In re Haughey és Abbeylara ügyében

Májusban Charles 1970, Haughey-t, a későbbi Taoiseach-et kirúgták pénzügyminiszteri posztjáról. Kirúgása a "fegyverválság" botránynak volt tulajdonítható, amelyben azt állították, hogy a kabinet egyes tagjai részt vettek egy összeesküvésben, amelynek célja az volt, hogy fegyvereket csempésszenek Észak-Írországba az IRA számára. Az események egy olyan ügyet eredményeztek, amely gyorsan mérföldkönek számított az ír közjogban: ítéletében Ó'Dálaigh CJ meghatározta az azóta *In re Haughey* eljárásjogi alapelveket. Az *In re Haughey* azonban egy másik, alulértékelt okból is jelentős volt. Ez az ír alkotmányjogban az Oireachtas belső eljárásainak igazságszolgáltatathatósága tekintetében új irányt jelentett.⁶

Az ír alkotmány látszólag az Egyesült Királyság alkotmányos normáit utánozza ebben a kérdésben - beleértve az 1689-es angol Bill of Rights 9. cikkében foglalt kijelentést, miszerint "a szólásszabadság és a parlamenti viták vagy eljárások nem vonhatók kétségbe vagy kérdőjelezhetők meg semmilyen bíróságon vagy parlamenten kívüli helyen". Az ír alkotmány 15. cikkének (12) bekezdése kimondja, hogy az Oireachtas bármelyik házának hivatalos jelentései és kiadványai, valamint az ezekben elhangzott kijelentések "kiváltságosak", míg a 15. cikk (13) bekezdése bizonyos kiváltságokat biztosít az Oireachtas tagjainak, beleértve azt is, hogy "bármelyik házban elhangzott kijelentésükkel kapcsolatban nem tartoznak bíróság vagy más hatóság elé, kivéve magát a házat". Az időközbeni 15.10. cikk - amely hasonlóképpen a 17th. századi Angliára visszavezethető különböző határozatokat és normákat idéz (lásd Hunneyball, 2009) - arra utal, hogy az Oireachtas minden egyes házának jogában áll "saját szabályokat és ügyrendet alkotni", "biztosítani a vita szabadságát", és "megvédeni magát és tagjait minden olyan személytől vagy személyektől, akik zavarják, zaklatják vagy megpróbálják megrontani tagjait feladataik ellátása során".

⁵ [2012] 3 IR 1.

⁶ Egy adott ügy "igazságszolgáltatathatósága" arra utal, hogy a bíróságnak van-e hatásköre/joghatósága az adott ügy megvizsgálására és eldöntésére.

Az ír rendelkezéseknek ez a nyilvánvaló származása azt sugallhatta volna, hogy az Oireachtasban folyó eljárások egyszerűen nem bírálhatóak el, ahogyan azt az Egyesült Királyság bíróságai a Westminsterben folyó eljárások tekintetében következetesen elismerik.⁷ Pádraic Haughey Legfelsőbb Bíróságon aratott győzelmét követően azonban úgy tűnt, hogy ez nem így van: hogy bár az ír alkotmány szövege az angol/angliai történelemnek köszönheti, az ír bírák joghatósága a parlamenti eljárások tekintetében más lesz. Azt állították, hogy Pádraic Haughey - Charles testvére, de nem tagja az Oireachtasnak - elősegítette, hogy közpénzeket juttassanak el az IRA vezetésének fegyverek vásárlására, miközben a Dáil ezt a pénzt más célra, az észak-írországi humanitárius segítségnyújtás támogatására szavazta meg.⁸ A vádak nyomán a Dáil határozatot fogadott el, amelyben utasította egyik bizottságát, a Közsámviteli Bizottságot (PAC), hogy vizsgálja ki az ügyet, és tegyen jelentést a Dáilnak. Az Oireachtas ezt gyorsan egy olyan jogszabállyal követte, amely a PAC-ra ruházta a tanúk megjelenésének kikényszerítésére vonatkozó hatáskört, és egy olyan eljárást is létrehozott, amelynek értelmében a Legfelsőbb Bíróság a PAC elnökének előterjesztése alapján végső soron megbüntethet minden olyan tanút, aki nem működött együtt.⁹

Miután Pádraic Haughey kénytelen volt megjelenni, rövid nyilatkozatot tett a bizottság előtt, majd nem volt hajlandó válaszolni a kérdésekre. Ez elindította a jogszabályban előírt eljárást, amelynek eredményeként Haughey-t hat hónap börtönbüntetésre ítélték. Az *In re Haughey ügyben* Pádraic Haughey két részből álló keresetet nyújtott be. Az első a jogszabály alkotmányosságát támadta, ami jelen összefüggésben kevésbé érdekes. A másodikban hat különböző, de egymással összefüggő, eljáráson alapuló állítás szerepelt, amelyek mindegyike - bár szigorúan véve a Legfelsőbb Bíróság előtti eljáráshoz kapcsolódott - a Dáil belső állandó utasításaihoz és eljárásaihoz, valamint egy Dáil-határozathoz kapcsolódott. A figyelemre méltó pont az, hogy a *Haughey-ügyben* eljáró bírák e hat keresetről - amelyek egyike Ó'Dálaigh CJ-nek az eljárási tisztességességről szóló híres dicta-ját váltotta ki - ítéletet hozva átléptek egy olyan határt, amelyet az Egyesült Királyság bírái valószínűleg nem léptek volna át: boldogan vizsgálták egy Dáil-bizottság eljárását, beleértve a bizottság elnöke által tett kijelentéseket, valamint a

⁷ *A Stockdale kontra Hansard* (1839) ER112 és1112 annak folytatása, a *Sheriff of Middlesex* (1840) ER113 ügyekben hozott határozatokat követően az Egyesült Királyságban az 419. álláspont nagyjából az volt, hogy a bíróságok szerepe a kiváltság fennállásának megállapítására korlátozódik. Ha igen, akkor a Parlament Házának kellett eldöntenie, hogy megsértették-e a kiváltságot.

⁸ Lásd: *In Re Haughey* [1971] 1 IR 217, 243-44. o.

⁹ Törvény az államháztartási bizottságról (titoktartás és eljárás) 1970.

állásfoglalás és állandó utasítások. Míg a cikkek és 15.12 kifejezetten 15.13 kizárják a bírósági felülvizsgálatot (különösen a "nyilatkozatok" tekintetében) az angol rendelkezéshez hasonlóan, addig a 15. cikk (10) bekezdése - amely a *Haughey* második eleme által felvetett, a bírósági felülvizsgálatra vonatkozó kérdés szempontjából a legfontosabb - nem megy ilyen messzire. Mindazonáltal figyelemre méltónak kell tekinteni, hogy a bírák e kérdések felülvizsgálatára vonatkozó hatáskörét az állam ügyvédje az ügyben nem vitatta (Murray, 2008). A bírák az ítéleteik egyetlen pontján sem foglalkoztak az igazságszolgáltatathatóság kérdésével, és úgy tűnik, hogy egyszerűen vélelmezték az e tekintetben fennálló hatáskörüket.

Ha a *Haughey-ügyben* hozott ítéletek határozottan azt sugallták, hogy az ír bírák készek beavatkozni az Oireachtas-eljárásokba, ez így nem teljesen rögzült a joggyakorlatban. Csak a közel három évtizeddel későbbi *Abbeylara*-ítélet meghozataláig kaptunk erre megerősítést. Az *Abbeylara* egy olyan kereset volt, amelyet több gardaí indított, akiket beidéztek, hogy jelenjenek meg az Oireachtas igazságügyi bizottságának egyik albizottsága előtt, hogy válaszoljanak kérdésekre egy 2000. áprilisi tragikus epizóddal kapcsolatban, amikor a gardaí tagjai lelőttek egy fegyveres férfit, miután az otthonában ostrom alá vették. Az albizottságot létrehozó eredeti Dáil és Seanad határozatok értelmében az albizottság feladata csupán az volt, hogy megvizsgálja a gardabiztos jelentését a lövöldözésről. A bizottság tagjai később változtatásokat kezdeményeztek - amelyeket az Oireachtas illetékes belső szereplői nyilvánvalóan silány módon hagytak jóvá -, hogy a bizottság bizonyítékokat hallgasson meg, és megállapításokat tegyen, amelyeket ismét a tanúk megjelenésének kikényszerítésére vonatkozó törvényi felhatalmazás segít.¹⁰

Az *Abbeylara* ügyét két kategóriába lehet sorolni. A fő kérdés kétségtelenül az volt, hogy az Oireachtasnak van-e "eredendő" alkotmányos hatásköre a javasolt típusú vizsgálat lefolytatására, és a figyelem annak lehetőségére összpontosult, hogy egy ilyen vizsgálat olyan személyek jó hírnevét sértő hivatalos megállapításokat tehet, akik nem tagjai az Oireachtasnak. A másik kérdés az Oireachtas belső eljárásainak joghatóságára vonatkozott, amely részben a felperesek által a feladatmeghatározás módosításának a parlamentben történő megvalósításával kapcsolatban benyújtott panaszok miatt merült fel.

¹⁰ A legátfogóbb ismertetést lásd: Keane CJ, [2002] 1 IR 385, 477-483. o., 477-483. o.

Bár a perelhetőség kérdését ebben az esetben legalábbis peresítették, viszonylag kevés figyelmet kapott. A Legfelsőbb Bíróság azon bírái, akik ezzel foglalkoztak, mind az Oireachtas ellen döntöttek. Keane CJ az Oireachtas mentelmi jogának két különböző pillérét azonosította. Az elsőt a korábban említett három alcikk alkotta: ezekkel kapcsolatban Keane CJ hangsúlyozta, hogy a 15. cikk (10) bekezdése nem tartalmaz kifejezett kizárási záradékot, ugyanakkor a 15. cikk (12) és (13) bekezdésében foglalt kizárási záradékok külső hatáira is utalt (azaz, hogy azok kifejezetten a kijelentésekre vonatkoztak). Ennek megfelelően ezek nem zárják ki a szóban forgó felülvizsgálatot. A második pillér "az Alkotmány által előírt hatalommegosztás" volt.¹¹ Ez azt jelentette, hogy a bíróságok "nem fogadnak el minden felkérést arra, hogy beavatkozzanak az Oireachtas saját ügyeinek intézésébe", de ez nem jelentette azt, hogy nem fogadhatják el ezt a konkrét felkérést. Keane CJ rámutatott, hogy az *Abbeylara*-epizód, csakúgy, mint a *Haughey*-epizód, "egy olyan bizottság felállításával járt, amely felhatalmazást kapott arra, hogy vizsgálatot folytasson és megállapításokat tegyen olyan ügyekben, amelyek vitathatatlanul érinthetik olyan polgárok jó hírnevét és jó hírnevét, akik nem tagjai egyik Háznak sem".¹² A bírói ellenőrzés ilyen összefüggésben - javasolta - "semmiképpen sem sérti az Oireachtas kizárólagos szerepét a jogalkotásban", és "semmiképpen sem minősíti vagy hígítja az Oireachtas kizárólagos szerepét saját ügyeinek szabályozásában".

Az Abbeylara-ügyben a bírák között jelentős nézeteltérés volt a fő kérdésben. A hétből öt úgy ítélte meg, hogy az Oireachtasnak nincs eredendő hatásköre a vizsgálat lefolytatására, míg ketten úgy ítélték meg, hogy igen. A többségben lévők hangsúlyozták, hogy a vizsgálat felhatalmazást kapott arra, hogy ténymegállapításokat tegyen az egyes állampolgárokkal szemben, beleértve potenciálisan egy olyan ténymegállapítást is, amely, ha azt egy bíróság tenné, jogellenes emberölés megállapítását jelentené. Elismerték, hogy az ilyen megállapítások jogilag sterilek lennének, de ragaszkodtak ahhoz, hogy mindazonáltal "hatalmas károkat okozhatnak az egyes gárdistáknak".¹³ A különvéleményt megfogalmazó bírák ezzel szemben, bár elismerték, hogy az emberöléssel kapcsolatos megállapítások milyen jelentőséggel bírhatnak az egyes gárdisták számára, hangsúlyozták az ilyen megállapítások jogi szempontból való értelmetlenségét.

Ezek az álláspontok mindkét irányba érvelhetnek, és ezért azt lehet javasolni, hogy bizonyos

¹¹ Lásd 537.még McGuinness J. megjegyzéseit, *ibid.*, *ibid.*, at. 629.

¹² *ibid.*, 537-538. o.

¹³ McGuinness J, *ibid.*, Hardiman717. J, *ibid.*, 668-672., 688-694. pont.

az alkotmányos keretek mögöttes felfogása inkább az egyik, mint a másik felé terelte a bírakat. Ezek egyike a parlament funkcióiról alkotott felfogásuk volt: mind a heten egyetértettek abban, hogy az Oireachtasnak eredendően joga van "a funkciói gyakorlása szempontjából releváns" vizsgálatok lefolytatására. Így a többségben lévő bírák hajlamosak voltak hangsúlyozni a jogalkotói funkciót, konkrétan. Általában nem tudták, hogy a konkrét vizsgálatot hogyan tarthatták szükségesnek a jogalkotással kapcsolatos célok eléréséhez.¹⁴ A más véleményen lévő bírák ezzel szemben ragaszkodtak ahhoz, hogy az Oireachtasnak a jogalkotáson túlmenően is vannak alkotmányos feladatai, és különösen, hogy van egy kritikus elszámoltathatósági funkciója. Úgy tűnt, hogy Keane CJ valóban úgy értelmezte az Oireachtas-t, hogy szélesebb körű alkotmányos szerepe van az állam végrehajtó/adminisztratív ágának elszámoltatásában, mint amit formálisan (a "kormány" tekintetében) 13. és 28. cikkai meghatároznak (O'Hegarty, 2010: 81, Doyle és Hickey, 2019: 145-146).¹⁵ Ez az *Abbeylara*-vizsgálat szerinte ennek megfelelően a parlament alkotmányos hatáskörébe tartozott.¹⁶

Angela Kerins

Haughey és *Abbeylara* után teljesen világos volt, hogy bár a felelős kormányzás Westminsteri modelljét átvették az ír környezetbe, az ír változat egészen más volt, ami a bírák és a parlament közötti kapcsolatot illeti. Az ír bírák olyan módon avatkoznának be az Oireachtas eljárásaiba, és megakadályoznák a parlamentet olyan feladatok elvégzésében, amelyeket az esetleg el kívánna végezni, ahogyan az Egyesült Királyság bírái ezt soha nem gondolnák. E joghatóság természetére és terjedelmére 2019-ben további fény derült, amikor a bizottságban felmerülő ügyek bírálhatósága ismét a Legfelsőbb Bíróság elé került az *Angela Kerins*-ügyben.¹⁷

Bár sok tekintetben feltűnően hasonlít a *Haughey*-hez és az *Abbeylara*-hoz, a *Kerins* két kulcsfontosságú szempontból különbözött, amelyek mindegyike inkább kevésbé, mint inkább valószínűvé tette a bírósági beavatkozást. Először is, a panaszok közvetlenül a Dáil tagjai által egy Dáil-bizottságban a felperesnek feltett kérdésekből és a Dáil tagjai által a felperes ellen irányuló sértésekből eredtek.

¹⁴ Lásd általában McGuinness J. ítéletét, *ibid.*, 612-615. o, 624.

¹⁵ Mint O'Hegarty rámutat, ez a gyakorlat, amely az állami ügynökségek és félállami szervek alapító okirataiban tükröződik, válasz a közigazgatási állam növekedésére az azóta eltelt időszakban. Azt javasolja 1937-továbbá, hogy ez "úgy tűnik, hogy harmonizál az Alkotmány szellemével..." az elszámoltathatóság témájában.

¹⁶ Lásd Keane CJ, [2002] IR, [2002] IR 1at 385,503.

¹⁷ [2019] IESC 11.

A különböző 2014. parlamenti képviselők januárban tartott meghallgatáson a közpénzekből finanszírozott Rehab jótékonyági szervezet vezérigazgatójának azt vetették a szemére, hogy "súlyosan túlfizetett"; hogy a szervezetet "személyes hűbértokként" vezette, és így tovább.¹⁸ Ez azt jelentette, hogy - bárhogyan is adták elő ezeket az ügyvédjei - nagyon szorosan kapcsolódtak az Oireachtas egyik bizottságában elhangzott kijelentésekhez. A parlamenti felszólalások pedig a 15. cikk értelmében kiváltságosak, ahogyan azt korábban kifejtettük. Másodszor, Angela Kerins-t meghívták a Dáil államháztartási bizottsága elé, hogy válaszoljon a jótékonyági szervezet irányításával kapcsolatos kérdésekre. Vagyis, ellentétben a két korábbi ügy kérelmezőivel, őt nem kötelezték a részvételre, és így szabadsága végső soron nem volt veszélyben. (Hasonlóképpen, a bizottság nem vett részt semmiféle hivatalos bírói eljárásban vele szemben. Nem javasolta például, hogy jelentést adjon ki, ahogyan az a *Haughey* és az *Abbeylara* ügyben történt).

Ha tehát Kerins megnyerné a PAC jogellenes eljárását is tartalmazó nyilatkozatok iránti kérelmét, az valószínűleg új utat nyitna a két szerv kapcsolatában. A Legfelsőbb Bíróságon, ahol Kelly P. jóváhagyta a korábbi dicta-t, miszerint a cikk által az Oireachtas számára 15 biztosított védelem "kifejezett és határozott", és "valóban nagyon messzemenő kiváltságot képez...", amely még akkor is érvényes, ha "az egyén személyiségi jogaiba való jelentős beavatkozásról van szó".¹⁹ A Legfelsőbb Bíróságon mégis nyert: a hét bíró egyhangúlag úgy ítélte meg, hogy ügye nem csak a 15. cikk alcikkeiben foglalt különböző akadályokat, hanem a hatalmi ágak szétválasztásának szélesebb körű akadályát is elhárította, ahogyan Keane CJ mindkettőt az *Abbeylara*-ügy hasonló összefüggésében kifejtette.

Hogyan lehetséges tehát, hogy a Legfelsőbb Bíróság a 15. cikk (12) és (13) bekezdésében foglalt kiváltságok és mentességek ellenére is igazolhatónak ítélte a keresetét? E kérdés teljes körű megválaszolása meghaladná a jelen keretek határait, de ami minden bizonnyal alapvető volt, az az, hogy míg a Divisional Court úgy értelmezte Kerins sérelmét, hogy az alapvetően azokban a dolgokban gyökerezik, amelyeket a PAC meghallgatáson mondtak neki és róla, a Legfelsőbb Bíróság úgy látta, hogy az részben ezekből a kijelentésekből ered, de úgy, mint ami megalapozott.

¹⁸ Lásd [2019] IESC 11, 2.9. pont.

¹⁹ [2017] IEHC, 270. 377.pont, idézve 93, Finlay CJ ugyanilyen értelmű diktáját az *Attorney General kontra Hamilton (No 2)* IR ügyben, 3227,270. pont.

alapvetően abban, amit Clarke CJ (a Bíróság nevében írva) a bizottság mint kollektív egész "tevékenységének" nevezett, ahol ez a tevékenység abban állt, hogy "meghívta őt a meghallgatásra egy bizonyos alapon, majd "a meghívás feltételein jelentősen kívül cselekedett, miután részt vett"". Innen kiindulva a Legfelsőbb Bíróság azt vizsgálta, hogy a 15. cikk (12) és (13) bekezdésében a kijelentésekre vonatkozó védelem kizárja-e azt, hogy e konkrét "cselekmény" jogellenesnek minősüljön. A Clarke CJ arra a következtetésre jutva, hogy nem, többféleképpen leszűkítette a cikkek védelmének¹⁵ körét, és ezáltal kiterjesztette a bírák hatáskörét a parlamenti folyamatokba való beavatkozásra.

Ennek egyik módja az volt, hogy a Westminster-összehasonlítás használatát az ír alkotmánybíráskodás ezen területén minősítette. Egy ilyen összehasonlító megközelítés - ahogyan azt Kelly P. a Divisional Courtban, sőt korábban több más ügyben is a bírák preferálták - inkább kizárta volna annak lehetőségét, hogy a Bíróság a PAC "tevékenységének" jellemzése céljából a parlamenti megnyilatkozások bizonyítékaira támaszkodjon, valamint a Bíróság azon hatáskörét, hogy e tevékenységgel kapcsolatban jogellenességet állapítson meg.²⁰ Clarke CJ elismeri, hogy az ír alkotmány tervezői valóban a Westminsterre tekintettek, és ennek megfelelően azt javasolja, hogy az Egyesült Királyság normáira és történelmére való hivatkozás hasznos lehet az ír rendelkezések kortárs értelmezésében.²¹ Ezt követően azonban rátér az ír alkotmányos rendelkezések sajátosságaira, és arra a következtetésre jut, hogy ha van abszolút akadálya a bírói beavatkozásnak, akkor "azt nem az Egyesült Királyság jelenlegi vagy történelmi gyakorlatának lusta analógiájából kell meghatározni [hanem...] abból, amit az ír alkotmány szövegéből és szerkezetéből kell levezetni".²²

Egy másik módja ennek az volt, hogy a cikkekben a parlamenti nyilatkozatokkal kapcsolatban használt kifejezéseknek jelentős konkrétságot tulajdonított, és 15.12Clarke15.13. CJ megállapítja, hogy a "bárhol közzéteszik" kifejezés használata az előbbiben arra utal, hogy ez a kiváltság egy (kifejezetten) a beszámolásra irányuló formája - amely "arra szolgál, hogy megakadályozza, hogy az embereket bepereljék olyan kijelentésekért, amelyek egyébként perelhetőek lennének".

²⁰ Ez még magának O'Donnell és Clarke JJ-nek a *Callely kontra Moylan* ügyben [2014] 4 IR 112, 181. o. hozott közös ítéletében megfogalmazott diktafoglalkozásával is ütközött. (Vagyis mind O'Donnell J, mind Clarke CJ tagja volt a Bíróságnak a *Kerins-ügyben*).

²¹ [2019] IESC 11, 8.20. pont.

²² [2019] IESC 11, a 8.22.

például a rágalmozó jellegűek" - amelyekre a 15. cikk (12) bekezdése "legalábbis alapvetően" vonatkozik.²³ (Mivel Kerins nem a kijelentéseket tevő személyeket perelte be, ez felszabadította a Bíróságot arra, hogy a parlamenttel szembeni jogorvoslati lehetőségeket biztosítsa számára).

A harmadik mód, amellyel Clarke CJ kiterjesztette a bírák beavatkozási jogkörét, az volt, hogy elutasította annak a ténynek a jelentőségét, hogy Pádraic Haughey és a gardái *Abbeylara-ban* arra kényszerült, hogy jelenjen meg a szóban forgó bizottságok előtt, és hogy ezek a bizottságok olyan eljárást indítottak el, amely az egyes állampolgárokkal szemben hivatalos megállapítások megtételéhez vezet vagy vezethet. Az Oireachtast képviselő ügyvédek természetesen az ellenkezőjét szorgalmazták; ragaszkodtak ahhoz, hogy *Haughey* és *Abbeylara* a parlamenti eljárásokba való bírói beavatkozás kivételes esetei voltak, amelyeket különösen a kényszerítő hatáskör indokolt. Clarke CJ rámutatott, hogy ezekben a korábbi ügyekben a bírák valójában nem szorítkoztak annak vizsgálatára, hogy az Oireachtas által alkalmazott egyes kényszerítő hatáskörök alkalmazása jogszerű volt-e. Inkább tovább mentek, és egy bizottság tevékenységének (*Abbeylara*) és a bizottság által követni szándékozott eljárásoknak (*In Re Haughey*) a jogszerűségét vizsgálták.²⁴

A Kerins-ítéletben még sok más figyelemre méltó dolog is van, de a területi korlátok itt nem teszik lehetővé a további tárgyalást. Alapvetően a bírák a kiváltságok ilyen módon történő korlátozásával lehetővé tették, hogy Kerins - annak ellenére, hogy panasza oly szorosan kapcsolódik az Oireachtas bizottságában tett kijelentéseihez - megkerülje ezeket a kiváltságokat. Ezt meg is tette, és megkerülte Keane CJ által a nem-jogorvosolhatóság második pillérét is: a hatalmi ágak szétválasztására vonatkozó, általánosabb értelemben vett pillért. E tekintetben Clarke CJ valóban új (és talán elkerülhetetlenül homályos) keretet fogalmazott meg annak mérlegelésére, hogy mely ügyek léphetik át a küszöböt, most, hogy a kényszerítő hatalom elemét inkább mellékesnek, mint döntőnek ítélték. Szerinte nem lenne helyénvaló, hogy a bíróságok beavatkozzanak, "ha az állítás technikai jellegűnek, nem eléggé súlyosnak vagy szorosan azokhoz a területekhez (például a házon belüli nyilatkozatokhoz) igazodónak nevezhető, amelyek kifejezett alkotmányos mentességet élveznek". A bíróságoknak továbbá "nagyon jelentős mérlegelési mozgásteret kell biztosítaniuk a Házak számára a munkájuk végzésének módját illetően".²⁵ A Bíróság végül megítélte

²³ [2019] IESC at11, para 9.13.

²⁴ [2019] IESC 11, 9.4. pont.

²⁵ [2019] IESC,11, 9.28-29. bekezdés.

annak megállapítása, hogy a PAC jogellenesen járt el, amikor Angela Kerins-szel szemben a meghallgatáson tanúsított bánásmódot tanúsította.²⁶

A kormány igazságügyi ellenőrzése

Ahogy a parlamenttel szemben, úgy az ír bírák is készek voltak beavatkozni a kormány hatáskörének gyakorlása során - és néhány esetben, beleértve a jelentős drámai és politikai jelentőségű eseteket is, aktívan beavatkoztak. Az alkotmány szövege viszonylag keveset árul el arról, hogy miben áll az állam végrehajtó hatalma (lásd általában Doyle és Hickey, 2019: 198- 218). A cikk egyszerűen kimondja, hogy azt "az Alkotmány rendelkezéseire is figyelemmel a kormány gyakorolja, vagy annak felhatalmazása alapján". A 29. cikk egyes szakaszai tovább részletezik a kormány egyes külpolitikai hatáskörét: a 29. cikk (4) bekezdésének 1°. pontja szerint például a kormány - a Dáil és/vagy az Oireachtas ismerős ellenőrző funkcióinak függvényében - kötelező érvényű szerződéseket köthet az állammal.

A szövegben sehol nem adnak kifejezetten felhatalmazást a bíróságoknak a végrehajtó intézkedések alkotmányosságának felülvizsgálatára, bár ezt a felhatalmazást soha nem vonták komolyan kétségbe (lásd általában Doyle, 2018: 142-45). Fitzgerald CJ először a *Boland kontra An Taoiseach* ügyben ismerte el, amely a Sunningdale-megállapodás megtámadásával kapcsolatos ügy volt, és sok közös vonást mutatott az alább vizsgált esetekkel. Ítéletében megjegyezte, hogy a bíróságoknak "sem kifejezett, sem hallgatóságos hatáskörük nincs arra, hogy felügyeljék vagy beavatkozzanak a kormány végrehajtó funkcióinak gyakorlását, kivéve, ha a körülmények olyanok, hogy a kormány *egyértelműen figyelmen kívül hagyja az* Alkotmány által ráruházott hatásköröket és kötelezettségeket".²⁷ Ez ennek megfelelően egy küszöbértéket ("egyértelmű figyelmen kívül hagyás") állapított meg a bírák számára a végrehajtó intézkedések alkotmányosságának mérésére, amikor azok megtámadásra kerülnek, ahogyan azt a *Crotty kontra An Taoiseach* ügyben (1987) is tette.

Crotty kontra An Taoiseach

Raymond Crotty a Trinity College mezőgazdasági közgazdásza és euroszeptikus volt.

²⁶ [2019] IESC 42.

²⁷ [1974] IR 338,362. o. (kiemelés hozzáadva).

Ügye az Egységes Európai Okmány (SEA) alapján jött létre, amely az Európai Gazdasági Közösség akkori 12 tagja által aláírt szerződés, és amely a Római Szerződés első jelentős módosítását jelentette. Az egységes európai parlamenti és tanácsi határozat jelen szempontból releváns része a III. cím volt, amely a külpolitikára vonatkozott - egy olyan kérdésre, amellyel az alapító szerződés semmilyen formában nem foglalkozott. A III. cím alapvetően "együtműködésre" kötelezte az egyes tagállamokat a közös európai külpolitika kialakítása és végrehajtása tekintetében. Tíz feltétele között - és a többit szemléltető módon - a következők szerepelnek

- az volt, hogy az állam külpolitikájának kialakításakor "teljes mértékben figyelembe veszi a többi tagállam álláspontját, és kellő figyelmet fordít a közös európai álláspontok elfogadásának és végrehajtásának kívánatosságára".²⁸

Garret FitzGerald kormánya az alkotmány 29. cikke szerinti "külső kapcsolatok" folytatására vonatkozó végrehajtó hatalmának szokásos gyakorlása keretében javasolta az európai gazdasági partnerségi megállapodás III. címének végrehajtását. Crotty azzal vetett gátat a munkálatoknak, hogy napokkal az SEA január 1-jei várható hatálybalépése előtt bírósági kifogást nyújtott be. A Legfelsőbb Bíróság öt bírāja közül ^{shárom}1987. egyetértett vele abban, hogy a III. cím feltételei azt jelentik, hogy annak elfogadásával a kormány lemond a 29. cikk szerinti, külső kapcsolatokra vonatkozó alkotmányos hatásköréről, nem pedig csupán gyakorolja azt. Walsh J. megjegyezte:

Az Alkotmány megalkotásával a nép teljes cselekvési szabadságot biztosított a kormánynak, hogy döntsön külpolitikai kérdésekben, és hogy a politika szempontjából bármely konkrét kérdésben úgy járjon el, ahogyan azt a kormány jónak látja, és ahogyan azt a kormány véleménye szerint az alkalom megkívánja. Véleményem szerint *ez a szabadság nem jár együtt azzal a hatáskörrel, hogy lemondjon erről a szabadságról, vagy hogy kötelező érvényű megállapodásokat kössön más államokkal e hatalom meghatározott módon történő gyakorlására vagy annak gyakorlásától való tartózkodásra, kivéve bizonyos eljárásokkal, és így az államot a külpolitikai cselekvési szabadságában kösse*. A külpolitika kialakításának szabadsága éppúgy a szuverenitás jele, mint a gazdaságpolitika kialakításának szabadsága és a

jogalkotás szabadsága.²⁹

²⁸ [1987] 1 IR 713, 781. o.

²⁹ *ibid.*, 783. o.

Az utóbbi két szabadságjogot az Európai Gazdasági Közösséghez való 1973csatlakozáskor korlátozták, de - ami a Crotty-többség számára kritikus - ez az emberek beleegyezésével történt, az előző évi népszavazáson leadott "igen" szavazat formájában. A külpolitikai szabadság bármely hasonló mértékű korlátozásához a nép hasonló mértékű jóváhagyására volt szükség.³⁰

A különvéleményt megfogalmazó bírák ugyanakkor a III. cím ratifikálását úgy értelmezték, hogy a kormány a 29. cikk értelmében a nemzetközi kapcsolatok területén érvényesen gyakorolja a végrehajtó hatalmat. Megjegyezték a III. címben foglalt kötelezettségvállalások korlátozott és feltételes jellegét, valamint a kormány alkotmányos hatáskörét arra, hogy az államot kötelező érvényű szerződésekbe vonja be, mindezzel együtt. Különösen hangsúlyozták a hatalommegosztás eszméjét, Finlay CJ ezt "az [Alkotmány] összes rendelkezése szempontjából alapvetőnek" és "olyan alapvető jellegű kérdésnek" nevezte, "amelynek jelentősége véleményem szerint messze meghaladja az SEA rendelkezéseinek jelentőségét".³¹ A 28. és 29. cikk rendelkezéseit elemezve azonosította azokat az intézményi mechanizmusokat, amelyeken keresztül a kormánynak felelnie kellett azért, hogy miként gyakorolja hatalmát a külpolitika területén: a másik állami szervnek, az Oireachtasnak (és gyakran egyedül a Dáilnak - ha egy szerződésnek az államháztartást érintő következményei lennének, vagy ha az a belső jog részét képezné stb.) Így az Alkotmányban nem volt semmi olyan, "amiből a bíróságoknak általában véve joguk lenne arra, hogy a külkapcsolatok területén vagy területén beavatkozzanak a végrehajtó hatalom gyakorlásába."³²

Pringle kontra Írország

A Crotty által felvetett általános alkotmányos kérdések három évtizeddel később ismét a Legfelsőbb Bíróság elé kerültek, ezúttal annak jeleivel, hogy a bírák igyekeztek visszaszorítani elődeik megállapításait. Ahogyan Garret FitzGerald kormánya 1987-ben az SEA III. címével kapcsolatban, Enda Kenny kormánya 2012-ben az Európai Stabilitási Mechanizmusról (ESM) szóló szerződés népszavazás nélküli ratifikálását javasolta. Létrehozott egy szervezetet (az ESM-et), amelynek célja az volt, hogy "mobilizálja" a

³⁰ ibid., 784. o. A Crotty által kért végzésnek ennek megfelelően helyt adtak, és a kormány azonnal elindította a népszavazási eljárást. Még abban az évben elsöprő "igen" szavazat született; lásd még Gallagher, e kötet.

³¹ *ibid*, at 772

³² *ibid.*, 774. o.

sürgősségi finanszírozás, amely az euróövezet bármely tagját támogatná olyan körülmények között, amikor ez a támogatás "elengedhetetlen az euróövezet egésze és tagállamai pénzügyi stabilitásának megőrzéséhez".³³

Thomas Pringle független képviselő megtámadta az eljárást az ír bíróságokon, azzal érvelve, hogy a szerződés feltételei olyanok, hogy mind a kormány, mind a Dáil elveszítené a költségvetési politika feletti, az alkotmány által rájuk ruházott ellenőrzést: bár valószínűtlen, de a szerződés olyan körülményeket irányoz elő, amelyek esetén az ír kormányt kötelezhetik akár 11 milliárd euró befizetésére, ha nem ért egyet azzal, hogy a mozgósítás feltételei teljesültek.³⁴ Így a Crotty-ítélet Pringle általi értelmezése szerint Írország népszavazás nélkül nem léphetett be az ESM-szerződésbe - míg a *Crotty-ügyben* a kormány a külpolitika terén elveszítette a nemet mondás jogát, addig a *Pringle-ügyben* a költségvetési politika tekintetében veszítette el a nemet mondás jogát.

Ezúttal a bírák 6-1 arányban a kérelmező ellen döntöttek. Ha a *Crotty* ügyben a különvéleményt megfogalmazó bírák a III. címben foglalt külpolitikai kötelezettségvállalások korlátozott jellegére irányították a figyelmet, akkor a *Pringle* ügyben a többségben lévő bírák azt a tényt hangsúlyozták, hogy bár hatalmas, de az ír állam maximális felelőssége az ESM feltételei szerint rögzített. Ezt úgy értelmezték, hogy a konkrét költségvetési politikát az ír alkotmány által az ír költségvetési politika meghatározására felhatalmazott állami szervek határozták meg (az ESM-szerződés feltételeit a 2012. évi ESM-törvény ültette át az ír jogba, a Dáil tehát jóváhagyta a szóban forgó pénzeszközök rendelkezésre bocsátását), a konkrét külpolitikát pedig az ír alkotmány által az ír külpolitika meghatározására felhatalmazott szerv határozta meg. Az ESM kormányzótanácsának bármely olyan döntése, amelynél az ír képviselőt elképzelhetően le lehetett volna szavazni, csupán a politika *végrehajtására* vonatkozna, nem pedig annak *meghatározására*.

Hasonlóképpen, akárcsak a *Crotty* ügyben különvéleményt megfogalmazó bírák, a Pringle-többség tagjai is nagy figyelmet fordítottak a hatalmi ágak szétválasztására, valamint az intézményi hatáskörök és funkciók részletezésére a cikkekben, és O2829.'Donnell J. felvette a Finlay CJ

³³ ESM-Szerződés, 3. cikk.

³⁴ A technikai részletekről a legátfogóbb beszámolót Denham CJ ítéletének első oldalai tartalmazzák.

gondolatmenetét a korábbi esetből, amikor megállapítja a különböző típusú nemzetközi szerződéseket, amelyekbe a kormányzat be kívánja vonni az államot, és az ezekhez kapcsolódó különböző alkotmányos következményeket.³⁵ Így a 29. cikk (5) bekezdése szerint minden nemzetközi szerződést a Dáil elé kell terjeszteni, "összhangban a kormánynak a 28. cikk (4) bekezdésének 1°. pontja szerinti felelősségével". Minden olyan megállapodást, amely "továbbmegy, és közpénzek megterhelését vonja maga után... a Dáilnak kell jóváhagynia, ami szintén összhangban van e testületnek a pénzügyi ügyekben betöltött külön szerepével...", ami különböző alkotmányos rendelkezésekben tükröződik, amelyet O'Donnell J. ismertet. És végül, a cikk szerint egyetlen nemzetközi megállapodás sem válhat a nemzeti jog részévé az Oireachtas jóváhagyása nélkül, összhangban azzal, hogy a 15. cikk (2) bekezdésének 1. pontja szerint "az Oireachtas rendelkezik az állam számára a törvényhozás kizárólagos és egyedüli hatáskörével".

O'Donnell J tehát meggyőződött arról, hogy a vonatkozó rendelkezések "nagyon is tudatosan kevés bíróságilag végrehajtható korlátozást írnak elő a végrehajtó hatalom külkapcsolatokkal kapcsolatos tevékenységének érdemi gyakorlására". Finlay CJ gondolatmenetét ismételve folytatta:

A 29. cikk (4) bekezdése egyértelművé teszi, hogy a külkapcsolatokat a kormány irányítja, és a 28. cikkre való hivatkozással hangsúlyozza, hogy e tekintetben a kormány a Dáilnak tartozik felelősséggel. Ez az a módszer, amelyet az Alkotmány a végrehajtó hatalomnak a külkapcsolatok terén történő gyakorlása felülvizsgálatára és ellenőrzésére irányoz elő.³⁶

Elemzés

E fejezet célja az volt, hogy általános képet adjon az ír bírák előtt álló dilemmákról és az ír bírák által az állam politikai szerveinek hatáskörét érintő kihívások során alkalmazott megközelítésekről. Bár a vizsgálatra kiválasztott ügyek mindegyike jelentősnek számít a 20th. század végi és a 21.st század eleji ír alkotmányos joggyakorlatban, az ügyek teljesen más csoportja is ugyanolyan jól szolgálhatta volna ezt a célt. A *Callely kontra Moylan* (2014)³⁷ és az *O'Brien kontra Clerk of Dáil Éireann* (2019) ügyekben hozott ítéletek a bírák és a Parlament kapcsolatáról hasonló történeteket³⁸ mesélnek el, mint az *Abbeylara* és a *Kerins* ügyekben hozott ítéletek,

³⁵ [2012] 3 IR 1, 102-103. o.

³⁶ *ibid.*, 104. o.

³⁷ [2014] 4 IR 112.

³⁸ [2019] IESC 12.

bár egyik esetben sem támogatta a bírák többsége a felperes által kért beavatkozást. Ugyanez mondható el - a *Crotty* és *Pringle* ügyekhez képest, valamint a bírák és a kormány tekintetében - a *McKenna kontra An Taoiseach* (1995)³⁹ vagy a *McCrystal kontra gyermekügyi miniszter* (2012) ügyekben hozott ítéletekről.⁴⁰ Ezekben az ügyekben - amelyek mindegyike a kormánynak a népszavazási kampányban az "igen" szavazatot támogató közpénzek elköltésére vonatkozó hatáskörét érintette - a bírák végül a felperes által kért beavatkozásnak adtak igazat.

A részletektől elvonatkoztatva az látszik, hogy az ír bírák egyáltalán nem voltak szelídek az állam politikai szerveinek ellenőrzésében. Valójában meglehetősen határozottan és következetesen viselkedtek ebben a tekintetben: az alkotmányjog más területein tapasztalható technokrata módba való visszavonulás nem annyira nyilvánvaló ezen a területen. Az *In re Haughey* ügy jelentőségét túlságosan könnyen figyelmen kívül hagyják, mivel az eljárásjogi méltányosság mára már szilárdan kialakult és széles körben támogatott elveihez kapcsolódik. Ez a döntés megfordította a parlamenti szabályok és eljárások bírálhatóságának kérdését, és véget vetett minden olyan elképzelésnek, amely szerint az Oireachtas az ír alkotmányjogban ugyanazt a státuszt élvezte, mint a Westminster az Egyesült Királyság alkotmányjogában. Amint Brian Murray megjegyezte, a határozat "a parlamenti folyamatba való bírói beavatkozás bizonyos mértékű hatáskörére utal" (Murray, 2008: 147).

Ettől az esettől eltérően az *Abbeylara-ügyben* - amelyet Lia O'Hegarty úgy jellemezte, mint amely "szeizmikus változást jelentett a bíróságok és a parlament közötti viszonyban" - a többségben lévő bírák ítéleteiből kitűnik, hogy a bírák maguk is tudatában voltak a túlkapás vádjának lehetőségével (O'Hegarty, 2010: 95). Nem voltak kétségeik az igazságszolgáltatathatóság kérdését illetően: emlékeztetőül, még Keane CJ is - aki hevesen ellenkezett a fő kérdésben, hogy az Oireachtasnak van-e eredendő hatásköre a vizsgálat lefolytatására - meg volt győződve arról, hogy a bírák felülvizsgálhatják a Dáil és a Seanad különböző határozatait, valamint az illetékes bizottságokban történeteket. De az eredendő hatáskör kérdésével kapcsolatos következtetések minden hevesége ellenére a lehető legjobban igyekeztek következtetéseiket a szóban forgó vizsgálatra korlátozni, és mindvégig könyörtelenül hivatkoztak a "jogellenes gyilkosság" elemére. Mindezek ellenére az *Abbeylarával* kapcsolatos álláspont azóta is az, hogy ez kizárja a következőket

³⁹ [1995] IR 210.

⁴⁰ [2012] 2 IR 726.

az Oireachtas vizsgálatai ne tegyenek ténymegállapításokat az Oireachtas nem tagjaival szemben általában. Ennek megfelelően az ítélet csökkentette az Oireachtas elszámoltathatósággal kapcsolatos képességeit, ahogy azt Keane CJ különvéleményében előre jelezte.⁴¹

Ami a Kerins ügyben történt bírói beavatkozást illeti, a Bíróság bírái kétségtelenül azt mondanák, hogy bármilyen kérdések is merültek volna fel az alkotmányossági elvont kérdésekben, az *In re Haughey* és az *Abbeylara ügyekben* hozott döntések után a konkrét alkotmányos doktrína tekintetében ez a hajó már elment. Ez bizonyára igaz, de aligha lehet azt állítani, hogy a *Kerins* semmi újat nem hozott az ír alkotmányos nap alatt: hogy nem történt doktrinális fejlődés a parlament hatáskörébe való bírói beavatkozási jogkörökkel kapcsolatban. Amint azt korábban kifejtettük, az Angela Kerins-epizód különösen abban a két vonatkozásban különbözött: abban, hogy nem kényszerítették arra, hogy részt vegyen a bizottság ülésén, és abban, hogy panaszai olyan szorosan kapcsolódtak az Oireachtasban elhangzott kijelentésekhez. Az ítélet bármelyik értékelése során emlékeztetni kell a parlamenti mentelmi jog általános céljára. A mentelmi jog célja annak biztosítása, hogy a parlamenti képviselőket kritikus alkotmányos feladataik ellátása során ne lehessen megfélemlíteni vagy megfélemlíteni a bírósági beavatkozás fenyegetésével. E célból a mentelmi jog inkább a *beavatkozás lehetőségét hivatott* ellensúlyozni, mint a beavatkozást mint olyat, és így az érvelés minden kifinomultsága ellenére úgy gondolhatjuk, hogy túl messzire ment.

Ami Crotty-t illeti, ez minden bizonnyal megrázta az ír politikai rendszert, sőt, azon túl is (Fennelly, 2012). Garret FitzGerald, bár ekkor már nem volt Taoiseach, vitathatatlanul szakított az comity követelményeivel, amikor nyilvánosan "abnormálisnak, bonyolultnak, károsnak és veszélyesnek" minősítette, míg Des O'Malley, a Progresszív Demokraták vezetője és korábbi igazságügyi miniszter arra panaszkodott, hogy a Bíróság "átlépte a normális határait", és hogy az ír kormányok többé nem rendelkeznek "ugyanazzal a normális hatáskörrel, amellyel bármely demokratikus állam rendelkezik a nemzetközi szerződések megkötésére, ratifikálására és hatályba léptetésére" (Mac Cormaic, 2016: 260-61). Bár valószínűleg néhány ilyen esetben hagyott mozgásteret a népszavazás elkerülésére, úgy értelmezték, hogy népszavazásra volt szükség a Maastrichti, az Amszterdami, a Nizzai és a Lisszaboni Szerződés, valamint a Stabilitási, Koordinációs

⁴¹ [2002] 1 IR 385, 533. o.

és kormányzás, a nagypénteki megállapodás és a Nemzetközi Büntetőbíróság Római Statútuma (Cahill, e kötet). Sőt, ahogyan Cahill javasolja, vitathatatlanul hozzájárult az európai integráció megakadásához, tekintettel a nizzai és a lisszaboni népszavazás első instanciáinak "nem" szavazataira.

Mint a legtöbb ügy, amely a legfelsőbb bíróság elé kerül, a *Crotty* is nehéz alkotmányos elvi kérdéseket vetett fel, és azok, akik így vagy úgy, de határozottan kiállnak a végeredmény mellett, valószínűleg nem gondolkodnak mélyen ezeken. Az a gondolat, hogy a 28. és 29. cikk felhatalmazást ad a kormánynak a külkapcsolatok *fenntartására*, de arra nem, hogy *lemondjon* erről a hatáskorról, bizonyára kényszerítő erejű - függetlenül attól, hogy ki mit gondol ennek az elvnek az alkalmazásáról magában az ügyben, vagy a kapcsolódó elv alkalmazásáról a Pringle-döntésben. A kérdés az lehet, hogy mi számít e hatáskorról való lemondásnak a gyakorlatban, és mi számít normális gyakorlásnak; olyan kérdések, amelyekre nincsenek tudományosan meghatározható válaszok.

Ez visszavezet bennünket a bevezetőben említett ponthoz: a bírának az alkotmányos rendszerben betöltött saját szerepéről alkotott felfogása jelentős szerepet játszik abban, hogy az ilyen ügyek végül hogyan dőlnek el. Ugyanígy az is, hogy a bíró néha intuitív módon érzékeli az érintett politikai államszervezet alkotmányos szerepének jellegét és mértékét. Emlékezzünk például Keane CJ tágabb felfogására az Oireachtas elszámoltathatósági funkciójáról az *Abbeylara-ítéletében*, és arra a szerepre, amelyet ez látszólag játszott abban a következtetésében, hogy egy polgárnak egy szolgálatban lévő gárdista által tartott fegyverből kilőtt golyó általi megölése körülményeinek kivizsgálása nagyon is az Oireachtas bizottságának a feladata. Mint emlékezetesen megjegyezte, az Alkotmánynak a nemzeti parlamenttel foglalkozó rendelkezései "egy viszonylag kis, gondosan kialakított hegyfokot alkotnak, amely mögött a történelemből és a tapasztalatból származó íratlan konvenciók, szokások, precedensek és viselkedési módok hatalmas háttérrel húzódnak".⁴² Hasonlítsa ezt össze az Oireachtas szerepére vonatkozó szigorúbb, szövegalapú érveléssel az említett ügy többségi ítéleteiben, vagy akár Clarke CJ szigorúbb, szövegalapú érvelésével a *Kerins-ügyben* a 15. cikk (12) bekezdésében szereplő kifejezések értelmével kapcsolatban (ahol "az Egyesült Királyság jelenlegi vagy történelmi gyakorlatának lusta analógiájára" hivatkozik).

⁴² [2002] 1 IR 385, at 504.

Végső soron, bár ezek a döntések - mint minden, egyszerű halandókból álló intézményből származó döntés - kritizálhatók, és másképp is alakulhattak volna, egyiket sem szabad úgy értelmezni, mint valamiféle hatalomvágyó bírói tántorgást. Az ítéletek rávilágítanak az ír bírák által gyakorolt hatalom természetére és (igen jelentős) mértékére, de arra is, hogy ezek a bírák általában mennyire felelősségteljesen gyakorolják ezt a hatalmat. Azt sugallják, hogy az ír bírák hűséggel dolgoznak annak a legjobb felfogásuknak megfelelően, hogy az alkotmány mit ír elő ebben vagy abban az összefüggésben. Egyikük sorait átfogalmazva, az ír bírák összességében "ügyesen tiszteletben tartják és érvényesítik a [saját] hatalmuk gyakorlására vonatkozó korlátozásokat és korlátokat".⁴³

Bibliográfia

- Doyle, Oran (2018). *Írország alkotmánya: A Contextual Analysis*. Oxford: Hart Publishing.
- Doyle, Oran és Hickey, Tom (2019). *Alkotmányjog: Text, Cases and Material*. Dublin, Clarus Press.
- Elgie, Robert, McAuley, Adam és O'Malley, Eoin (2018). 'The (not-so-surprising) non-partisanship of the Irish Supreme Court,' *Irish Political Studies*. 33: 88-111.
- Fennelly, David (2012). "Crotty hosszú árnyéka: az Európai Unió, az Egyesült Nemzetek és Írország nemzetközi kapcsolatainak változó keretei" in: Eoin Carolan (szerk.) *The Constitution of Ireland: Perspective and Prospects*. Dublin: Bloomsbury Professional, pp, 395-421.
- Fennelly, Hon Mr Justice (2018). "The courts and the doctrine of the separation of powers in the Irish Constitution" in Eoin Carolan (szerk.), *Judicial Power in Ireland*. Dublin: Közigazgatási Intézet, pp. 45-61.
- Hogan, Gerard, Kenny, David és Walsh, Rachael (2015). "Az alkotmányellenességi nyilatkozatok antológiája". *Irish Jurist*. 54: 1.
- Hunneyball, Paul M (2009). "The House of Commons, 1603-29" in Clyve Jones (szerk.) *A Parliament rövid története*. London: Boydell Press, pp. 100-109.

⁴³ *Gilchrist & Rogers kontra Sunday Newspapers Ltd* [2017] IESC 18., 3. pont, O'Donnell J.

- Mac Cormaic, Ruadhán (2016). *A legfelsőbb bíróság*. Dublin: Penguin Ireland.
- Murray, Brian (2008). "A parlamenti eljárások és eljárások bírósági felülvizsgálata az ír alkotmány értelmében", in: Eoin Carolan és Oran Doyle (szerk.) *The Irish Constitution: Governance and Values*. Dublin: Round Hall, pp. 147-80.
- O'Hegarty, Lia (2010). "A Házak munkájának alkotmányos paraméterei", in Muiris MacCarthaigh és Maurice Manning (szerk.): *The Houses of the Oireachtas: Parliament Írországban*. Dublin: Közigazgatási Intézet.